

A hadtáp szolgálati könyvek néhány gyakorlati problémája

Csiszár Géza alezredes

Az 50-es évektől kezdődően mind a haditechnika, mind a harceljárás terén rendkívül gyors fejlődésnek lehetünk tanúi. Mindezek eredményeként jelentősen bővült az elsajátítandó ismeretek köre. Ezzel a rohamos fejlődéssel lépést tartani néphadseregünk minden tisztjének, ezen belül hadtáp tisztjeinknek egyik legfontosabb kötelessége. Ez a megállapítás fokozottabb mértékben vonatkozik azokra, akik közvetlenül foglalkoznak a hadtáp katonaaállomány kiképzésével.

A katonai vezetés, a megnövekedett feladatokkal és követelményekkel párhuzamosan állandóan arra törekszik, hogy a szükséges szakirodalom rendelkezésre bocsátásával segítse a kiképzők és a kiképzendők munkáját.

Cikkem a katonai szakirodalom legalapvetőbb ágazatának néhány gyakorlati problémájával foglalkozik, s ezáltal kíván segítséget nyújtani a hadtáptiszteknek (tiszthelyetteseknek) a szolgálati könyvek eredményesebb tanulmányozásához és felhasználásához.

Első kérdésként vizsgáljuk meg *a szolgálati könyvek helyét, szerepét és jelentőségét a katonai szakirodalomban.*

A katonai szakirodalom széles körű fogalmat ölel fel és véleményem szerint magába foglalja:

- a szolgálati könyveket (szabályzatok, utasítások, segédletek, tankönyvek — későbbiekben kifejtve);
- a főnökségi kiadványokat (ezek szintén lehetnek egy-egy szolgálati ágra vonatkozó, de kisebb jelentőségű utasítások, segédletek, tankönyvek, előadások);
- tanintézeti kiadványokat (segédletek, tankönyvek, előadások);
- a különféle folyóiratokat (Honvédelem, Katonai Szemle, Hadtápbiztosítás, Néphadsereg, Hadtörténelmi Közlemények stb.);
- a politikai, erkölcsi, katonai kérdésekkel foglalkozó ismeretterjesztő, oktató-nevelő, ezenkívül a kifejezetten szépirodalmi feldolgozásokat (különböző előadások, kiadványok, valamint a Zrínyi Kiadó által megjelentetett művek stb.);
- egyéb irodalmat.

Ez utóbbi jelzi, hogy a felsorolás korántsem teljes, hiszen — ha szűkebb körben is — vannak, akik a felsorolt ágazatokon belül idegen (főleg orosz) nyelvű forrásanyagból is hozzájutnak új meg új ismeretekhez.

Anélkül, hogy a fejtegetés részleteibe bocsátkoznánk leszögezhetjük, hogy a katonaaállomány politikai, erkölcsi és katonai kiképzéséhez a katonai szakirodalom legalapvetőbb ágazatát a szolgálati könyvek képezik.

Szolgálati könyveknek nevezzük a szabályzatokat, utasításokat, segédleteket és tankönyveket, melyek minden esetben a Honvédelmi Minisztérium kiadásában jelennek meg. Miután meghatároztuk magát a gyűjtőfogalmat, idézzük alkotó elemei fogalmát is.

Szabályzat az egész hadseregére vagy egy fegyvernemre vonatkozó alapvető, elsősorban elvi előírásokat tartalmazó szolgálati könyv. Előírásai kötelező erejűek.

Utasítás a szabályzatokban rögzített elvek gyakorlati megvalósítását meghatározó szolgálati könyv. A benne foglaltak szintén kötelező érvényűek. Be nem tartásuk felelősségrevonással jár.

Segédlet a szabályzatokban és utasításokban rögzített előírások könyvebb megértése, elsajátítása, illetve oktatása céljából készült szolgálati könyv. A segédletben foglaltak betartása általában nem kötelező érvényű, csak kívánatos és az ezektől eltérő megoldások is alkalmazhatók.

Tankönyv a katonai iskolák egyes tantárgyait vagy a tisztek által megtanulandó más katonai tárgyköröket részletesen taglaló szolgálati könyv, amely az anyagot a tanulás szempontjainak figyelembevételével tartalmazza.

A szolgálati könyvek jelentőségére utal többek között az is, hogy az „Általános Ügyviteli Szabályzat” külön fejezetben foglalkozik a szolgálati könyvek kiadásával és nyilvántartásával.

A második kérdésünk röviden azzal foglalkozik, hogy hadtáptisztjeink miként szerezhetnek tudomást egy-egy *szolgálati könyv megjelenéséről*.

Új szolgálati könyvek kiadásáról a csapatok, intézetek és szervek (továbbiakban egységek) értesülhetnek:

— a Honvédségi Közlönyből — ebben a nyílt (jelzés nélküli vagy szolgálati használatra jelzésű) könyvek kerülnek leközlésre;

— az esetenként kiadott külön ügyiratból — titkos és szigorúan titkos jelzésű könyvek vonatkozásában;

— a csomagolójegyekből, amellyel a könyvet az egység megkapja, valamint

— a Szolgálati könyvek cikkjegyzékéből, mely a szolgálati könyvekről mondhatni a legközvetlenebb tájékoztatást nyújtja a tiszteknek (tiszthelyetteseknek).

Minden egység ügyviteli szerve a szolgálati könyvek nyilvántartására „Szolgálati könyvek cikkjegyzéké”-vel rendelkezik külön a nyílt, külön a titkos könyvekre vonatkozóan. Ez tartalmazza többek között a néphadseregben rendszeresített szolgálati könyvek cikkszámát, címét, kiadási évét. A hadtápkönyvek — valamennyi szolgálati ág külön feltüntetve — a 13. sz. füzetben vannak nyilvántartva. E füzetből a hadtáptisztek (tiszt-

helyettesek) bármikor gyorsan tájékozódhatnak az érvényben levő hadtáp szolgálati könyvekről és hasznosíthatják azokat.

A megjelenő szolgálati könyvek tudomásul vételére célszerű, ha az adott egység a részére kiutalt szolgálati könyvet napiparancsban teszi közzé, így arról mindenki értesülhet. Természetesen a kiértésítésnek ezenkívül még más változatai is lehetségesek (pl. Honvédségi Közlöny kihirdetése tiszti gyűlésen).

Az utóbbi években kiadott valamennyi szolgálati könyv — a belső címlap hátlapján — tartalmazza azt, hogy a könyv kik részére készült és a megjelölt szolgálati személyek a könyvben foglaltakat milyen mérvben ismerjék.

A harmadik kérdésünk arra ad választ, miként értelmezendők a kiadott *szolgálati könyv elsajátítására utaló fogalmak*.

A szolgálati könyvek egyes részeire, fejezeteire vagy teljes tartalmára vonatkozó elsajátítási fogalmak a következők:

- részletesen tudni;
- alapjaiban ismerni;
- tájékozottsággal rendelkezni.

Részletesen tudni kifejezés azt jelenti, hogy a megjelölt anyagot megbízhatóan, bármely helyzetben — a szolgálati könyv előzetes tanulmányozása nélkül — emlékezetbe tudjuk idézni. Mivel ez a terminológia alapos ismeretet kíván, így ez az elsajátítási mérv csak a legfontosabb részekre terjed ki.

Alapjaiban ismerni fogalom azt jelenti, hogy az ilyen elsajátítási mérvvel megjelölt anyag legfontosabb tételeit emlékezetből bármikor fel tudjuk idézni, míg a többről általános tájékozottsággal rendelkezünk.

Tájékozottsággal rendelkezni kifejezés arra utal, hogy a szolgálati könyv ezzel az elsajátítási mérvvel megjelölt részét általában kell ismerni, azaz ha probléma merül fel az érintett tárgykörrel kapcsolatban, tudjuk hol keressük.

Lehetséges fentiekben kívül olyan jellegű elsajátítási utalás is: „a könyvben foglaltak elsajátítási mérvét a mindenkori összkövetelményi programok tartalmazzák”. Ez arra utal, hogy a szerkesztők a kidolgozás folyamán már konkrét kiképzési célokra támaszkodhattak.

A fenti kifejezések tartalmát megvilágítva javasoljuk a hadtáphegyetteseknek, hogy ezek szellemében érvényesítsék egy-egy hadtáp szolgálati könyv elsajátítási előírásainak gyakorlati megvalósítását.

Gyakran olvashatunk némelyik szabályzat, utasítás elsajátítási tervében ilyen megállapítást: „a szabályzatban (utasításban) foglaltakat a mindenkori helyzetnek megfelelően kell alkalmazni”. Mit fed ez a kifejezés?

Bár a szabályzatok előírásai a törvény jellegével bírnak, mégsem tekinthetők dogmának. Ezt többek között azért is célszerű hangsúlyozni, mert minden helyzetre érvényes előírásokat egyetlen egy szabályzat, utasítás sem tartalmazhat. Az egész politikai, erkölcsi és szakmai kiképzés — dialektikus egységbe fogva — néphadseregünkben arra irányul, hogy a korszerű követelményeknek megfelelően önállóan gondolkodó, a kérdéseket alkotóan megközelítő és végrehajtó katonákat képezzen ki.

A szabályzatok, utasítások előírásai kötelező érvényűek, melyeket minden körülményeket között be kell tartani, azonban végrehajtásuk több módszerrel is történhet. A módszerek megválasztása viszont — és ez a meghatározó — a kialakult konkrét helyzettől függ. Ez értendő a fenti kifejezés alatt.

Milyen szolgálati könyvekkel számolhatunk 1969-ben?

a) Új könyvként először kerülnek kiadásra

1. Utasítás a csapatok élelmezésének megszervezésére sugárszennyezett területen.

Az utasítás foglalkozik:

— a terep sugárszennyezettségével és ennek hatásával a csapatok élelmezésének megszervezésére;

— a követendő biztonsági rendszabályokkal a csapatok élelmezésének megszervezésekor szennyezett terepen;

— a gazdasági ellátóhely településével és az ételek elkészítésével sugárszennyezett területen;

— az étel kiadásával és az étkezéssel sugárszennyezett területen.

A könyv nagy segítséget nyújt az élelmezési szolgálat tisztjeinek a tárgyalt kérdésekben.

2. Utasítás a mérgező folyadékok kezelésére.

Az utasítás a Magyar Néphadsereg ellátásában levő mérgező folyadékok sajátosságait, valamint azok szállításával, átvételével, tárolásával és kiadásával, továbbá felhasználásával kapcsolatos biztonsági rendszabályokat tartalmazza.

Az utasítás az üzemanyag-szolgálat személyi állománya, valamint azok részére készül, akiknek munkája kapcsolatos a mérgező folyadékok átvételével, tárolásával, szállításával és felhasználásával.

3. Egységes málházási utasítás a hadtáp szakcsoportok és intézetek részére.

Régóta várt utasításként kerül kiadásra, melyhez az alapot a folyó évben megjelenő Egységes Málházási Utasítás az összfégyvernemi csapatok részére című szolgálati könyv nyújtja.

4. Háborús egészségügyi anyagellátás megszervezése.

5. Háborús ruházati szolgálati utasítás.

6. Háborús üzemanyag ellátási utasítás II. rész (seregtestek részére).

7. Hadművelati hadtáp utasítás.

b) A már meglevők átdolgozása (korszerűsítése) eredményeként kerülnek kiadásra:

1. Utasítás az általános katonai és fégyvernemi alkalmassági vizsgálatokhoz H-2 (békében és háborúban).

2. Kiegészítés az „Élelmezési szolgálati utasítás”-hoz.

3. Katonai szállítási utasítás I. rész (vasúti szállítás).

4. Honvédségi üzemanyagok műszaki előírásai.

A bevezetésben utaltam az 50-es évek óta bekövetkezett viharos fejlődésre, mind a haditechnikában, mind a harceljárásban. Tényként le-
szögezhetjük, hogy a fegyveres erők fejlődésének a legnagyobb lökést
a tömegusztító fegyverek megjelenése, és ezek mind korszerűbb válto-
zatai nyújtották. Ez többek között kifejezésre jut abban is, hogy a szol-
gálati — főleg hadműveleti, harcászati és technikai vonatkozású — köny-
veink a második világháborút megelőző évekhez viszonyítva tartalmilag
gyorsabban változnak. Míg a második világháborút megelőző években
egy-egy szolgálati könyvet 15—20 évig is lehetett használni, addig nap-
jainkban átlag 5—6 év után a könyvek zöme tartalmilag elévültnek te-
kinthető.